

MIRTSE ZSUZSA
Camerilla obscura

A kis fadoboz, amely nagyanyám után maradt, zsúfolásig tömve előttem való életekkel. Fényképek, iratok, levelek emberekről, akik a vér homályos vonalán hozzám is tartoztak, helyszínekről, amelyeket az ő szemükkel látok most. Család füllelt verandán ebéd után, pókhasú nagynénik, nyaralások, kirándulás, jaj de vicces ruhában, nézd csak, az egyik képen még milyen kicsi vagyok! A levelek között van egy, amelyik utánam nyúl, nem hagy nyugodni. Gyűrögetem a kezemben, magammal akarom vinni a partra, ott akarom olvasni, ahol jó nekem.

Ne menj le a tóra *ilyenkor*, mondják – de vajon mit jelent az, hogy *ilyenkor*? Bámulom a túlpartot, a függőleges osztásokat az Apátság alatt, béke az érkezőknek, áldás a távozóknak, vénasszonyok nyara. Fürödni már nincs kedvem, levetközni sem, a viharjelzés hármasként, inkább csak kuporgok. Most még jó az ég, a fények már nem bántóan élesek, erre akarok figyelni, jól megjegyezni ezt a néhány napot, eltenni szűkösebb időkre, mert ha nem vigyázok, veszik a kalapjukat, és elmennek a nyár után.

„Én, Haáry Julianna egy megsárgult fénykép vagyok az idő falán, a fiókban, véreimből származottjaim emlékében; lakhelyem vagyon Komárom vármegyében, a Haáryak rég lepusztult kúriájában. Azóta, ahogy testem is, a házam is az anyaföldé lett. Már csak emlék vagyok, de emlékként itt nézek rád a faladról, lelked legsötétebb kamrájából, és majd, amikor a fiókodból, irataid alól előhúzódsz soraimat, tudd: neked írok. Neked írtam.”

Hárijulkát jól ismerem, születésem óta néz a falról rám. Hangját sosem hallhattam, betűit nem olvashattam, de képe gyerekkoromtól bekeretezte az életemet. Bölcsőm körül nem jótünetek ólálkodtak, hanem ő. Miatta nem kívánhattam rendes életet magamnak, mert a rendes életnek magasan záródik a nyaka, az én életem pedig nem záródott sehhol. Kívántam hát ölelést, a fejreállított időt, szünetjeleket a tájba, amikor felfejthetem talán magamnak, hogy miből vagyok. Makacsul hittem, hogy *ott* vagyok otthon, a kölcsöntörölközők, a félreeső órák dimbes-dombos tartományában. Nem akartam lete-

lepedni, birtokot verni – nyitott mondat akartam maradni. Minden élet jó valamire, talán az enyém is, gondoltam, és számolatlanul dobáltam óráimat.

Nincs egymással elszámolnivalónk, mondtam az időnek, nincs közöd hozzám, kiabáltam a konok öregasszonynak a falon, de feloldást sem az idő, sem a tekintet nem adott.

Én levettem, apám visszarakta őt. Ott a helye.

Ki vagy te ott, kérdeztem tőle, és miért nekünk van közünk éppen egymáshoz? Nem válaszolt, ahogy nem válaszoltak soha azonnal egyetlen kérdésemre sem. Lassan, az idő ágbogaiból kellett kibontanom a válaszaimat.

A kert aljában ketten voltunk csak. Nem figyeltek ránk, magunkra figyeltünk.

– Akarod? – suttozta, piszkos volt a karja. Gyerekkéz, szétkenődött idő, belőlünk hízott a nyár.

– Akarom... – suttoztam, de nem igazán tudtam, mit is.

– Akarod? – kérdezték évek múlva, jól tudtam már, mit.

Persze, hogy akarom, gondoltam, mi mást akarnék, hiszen ablak nélküli szoba vagyok, és valahol mégiscsak be kell engednem a fényt.

Soha, gondoltam, hiszen hogy akarhatnék bármit, lesötétített ablak vagyok, amelyen keresztül nem tud betörni a fény. Ég a gyertya, ég, énekelte nagyanyám a gyerekágyam fölött, de bárhogyan égtem, bárhogyan éltem, kizártak mindenhonnan, bármibe fogtam, rontott kísérlet volt. Nem tudtam együtt lépni magammal. Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére, éhes vagyok. Minden életnek, minden léleknek vannak sötétkamrái, amelyekből az emlékezet hívja elő a képeket.

Haáry Julka is az egyik sötétkamrámból volt. Az ő sötét dobozában láttam meg nemszeretem emlékeim képeit. Nem szerettem őt sem. Félelmesnek találtam az időtlenség szagát, amely belőle áramlott, a nyakráncaiból, hiába fedte őt üveglap, mindig ezt éreztem, ahányszor csak megálltam vele szemben. Dohos szagot gondoltam hozzá, pinceszagot, öregasszonykendő-szagot. Az soha eszembe nem jutott, hogy valamikor jó lehetett odabújni hozzá, hogy valakinek boldogságot adott az, ami a dohos szag előtt volt. Aki elment, ahhoz nem bújunk oda.

Sokszor néztem, nézegettem az öreg arcát az öreg képen. Néztem mindig, ha jó volt, ha baj volt, mert

azért mégiscsak vonzott a sehová nem tartó tekintet, az árnyék a szem körül, a konty, amelyet már nem viselünk, a magasan záródó ruha. Vajon meddig hordhatom még kibontva a hajam? Mélyen ül a szem, kemény a derék, rózsakarokat itt ne remélj. Figyeli minden léptemet. Megnyugtatóan és megváltoztathatatlanul öreg. Öregebb, mint a babáim, akiknek tövig vágtam a haját, amikor csúfot űztem belőlük, mert aznap nem szerettem őket, és akkoriban gyakran „aznap” volt. Most ők a polcom szélén, megcsúfolva ülnek, amott meg az a másik, lógva a falon. Őriznek üvegszemeikkel mindannyian.

Mit vársz el odaátrol, ugyan tőlem mit akarsz? Te ott vagy, én itt vagyok. A kettő között törésvonal. A két világot nem köti össze semmi, gondoltam, ahogy azt is, hogy mondhatok róla bármit is, úgysem hallja, nincs is már füle. Egy fél medencecsont, annyi sem maradt belőle.

Fadobozba tesznek, onnan is kivessznek, menjünk, záróra van, kérincsélem apámat, sok a dolgom, tényleg mennék már, kérlek, ne kelljen mindig *ide* kijönnöm, minden évben újra és újra gyötörsz ezzel, miért, miért? Mi közöm mindehhez, hiszen már nem lakik itt, itten senki sem lakik, ez a fadoboz üres, csak a te fejeden van teli, hallod, papi! Egyszerre senki sem lehet több helyen. Ez csak egy temető, nem érted?

Nincs köze hozzám, sosem láttam, azt sem tudom, kiről beszélsz, kiabálom nagyanyámnak – keze ölébe hullva lóg.

„Születtem az Úrnak 1836-dik esztendejében, harmadik leszármazottként, első leányként. Fiatal vagyok, tömött, hosszú hajjal, örökké ölelésre nyíló karokkal. Tudom, hogy lányutódként nem tartanak számon engem, mert nem adom tovább majd a Haáryak nevét. Még szerencse, hogy két testvérbátyám már megszületett, mert egyébként azt kellene írnom apámról, hogy mag nélkül halt meg. Különös elképzelnem, hogy egyszer majd nem leszek, hiszen testem mohó, szájam édes és nedvesen nyíló – jó nekem az élet. Jó vagyok az életnek.”

Hohó, álljunk meg, ezt ne csináld velem, hárijulka, ez nem ér! Legyél csak visszafordíthatatlanul öreg! Vénasszony, banya, öreglány, kár belé az élet, kell a fenének már, kiszikkadt radír, háromnapos kalács, foszló kelme, bármi, de ne fiatal lány. Az már sose

légy! Olyan jól belegyömösözöltelek a fadobozodba, most már ne borítsd fel mindazt, amit rólad hiszek! Most egyszer csak itt vagy, megint, itt vagy a kezemben, miért írtad meg ezt a levelet, ki kért meg erre – és én mit tegyek veled? Nekem könnyebb elképzelnem téged úgy, ahogy szeretnék. Tudod, ahogy a fényképedről megismertelek. Megismerni véltelek.

Nem tudom, milyen világ volt akkor, néha azt sem tudom, milyen most a világ. Itt vagyok, itt, most, hármasszámú viharjelzés mellett, szeméttel teledobált parti homokba takarózva, mindent elmaszatólító tenyérrrel, s látom a túlpártot. Érted? Én még látom az osztásokat.

Fiatal *én* vagyok, éhes is *én* vagyok, nem hallod?, mindig éhes, éhen halok, adj enni magadból, átharapom a torkodat!

Nem válaszolsz, persze, megint hallgatsz. Nézel azzal a szigorú, hideg szemekkel. Tudni akarom, hogyan haltál meg. Jogom van, hiszen a véredből vagyok. Hallgatsz megint. Egyen meg a fene.

De tényleg, mondd csak, Julka, hogyan mentél át? Méltósággal? Nyüsztítve, szűkülve? És szóltak neked? Tudtad előre a pillanatot? Volt idő össze-csomagolni, folyót kalapszélbe terelni, világot rendben magad mögött hagyni, vagy éppen csak bőröndbe mindent behajigálni, szeretőktől futva elbúcsúzni? Rendesen mentél el, vagy rendetlenül? És zárva volt-e akkor a ruha a nyakadon?

Ugye, nekem még nem kell, kérdezem, hiszen még nedves az ajkam, hiszen még nincsen rajtam összehúzva semmilyen kabát.

Hinni akartam, hogy engem majd valahogy itt felejtenek, de ha mégsem, hát az olyan sokára lesz, hogy addigra már úgymint unalmas lesz minden, még a cserebogaraknak sem kellet majd, nem repülnek a hajamba, és nem fognak félteni tőlem senkit sem. Én is varjúnéni leszek, hess, madár! Fadobozt pedig senkire sem hagyok. Időmarta képeket sem, engem csak ne akasztgassanak le meg fel a falon. Szépen elveszek magamnak mindent, ahogy tettem eddig is, vagy elkérem, igaz, ez eddig ritkán jutott eszembe. Akiben jártam, beléköltöztem. Ha nem volt a lelkében kiadó szoba, az egész házat elfoglaltam. Elszámolni senkinek nem tartozom. Neked sem, Julka, jól hallod.

Nézem az összeaszott arcot, érzelmek nélküli arcot – játékból húst és vágyakozást rakok a csontjaira, néhány percre visszaadom az életét.

Milyen lehettél, kérdezem, milyen lehettél? Szembe nézek, bele a szűk időrésbe, a sötétség hátfalán megjelenek mégis, sötét kamrácska ernyőjén a gyertyaláng, ott vagyok hát, mondom magamnak, aztán már sem én nem vagyok, sem ő, semmi nem fontos, csak a kettőnk közötti áthajlás, a kötőjel az időben, két pont között vérvonal hídja. Már nem félek a szemétől, árnyas tekintetének lugasában sétálok. Belenézek a víz tükrébe is, keresem magamat, de ott is csak őt látom. Magamat általa most.

„Ami rossz benned van, belőlem is hozod. Ami jó benned van, belőlem is hozod. Mindenem továbbadom neked. Szeretném úgy magamnál tudni az öröklétet, hogy ez időtlenségben veled osztozom, levelezem. Veled, akiről még nem tudom, ki vagy. Nem tudom azt sem, milyen vérek vegyülnek még ereidbe a Haáryakén kívül, de szeretném, ha te, akinek a kezébe kerül majd e levél, szintén nő lennél. A kötés, mely közöttünk van, mindennél erősebb: a vér kötöttsége. Ha elolvasod soraimat, onnantól kezdve nem lesz módod bárhogyan élni, bármit csinálni, mert örök elszámolással tartozol nekem, aki már nincs. Talán nem is volt soha.”

Fázom, borzol a szél, majd egyszer, majd egyszer, mondogatom magamnak, lesz még időm, ugye, lesz még időm. Most még eladom mindenem, hagyom széthordani magam, miközben nyomorultul félek, hogy saját záradékom leszek, hiányos szövegkönyv, üres mező, örök utolsó jelenet, holtvágány, selejtes példány, befalazott folyosó, mag nélkül pusztuló élet.

A levelet összesodrom, elengedem a tó felszínén, vizlát, hárijulka, jó hajózást, árásszon el a víz, temessen be a föld, engedj el, lásd, én is elengedtelek. Menni akarok, még és még, addig legalább nem gondolok arra, hogy a hangyák majd elhurcolnak egyszer engem is, amikor éhes lesz a föld.

Levél nincs. Elázott, sosem volt, ki emlékszik rá. Letagadom úgyis. De nem bánom, lóghatsz a falon. Jól megleszünk együtt, akárhol is záródik a nyakunk. A fadobozba pedig belefér még néhány kép, ha találok magamról valamit, a tiéd mellé teszem.

Menjünk, fogja meg a vállamat hátulról valaki. Menjünk, gyere, hideg van már.

Rendben, akkor tényleg menjünk, tényleg hideg van. Adsz majd valami forró teát nekem? Persze. És ha kitakarózom, betakarsz? Persze, csak gyere már.

KÜRTI LÁSZLÓ

körömfekete

*a tulajdonviszonyokkal úgy állok,
mint más a részegséggel: kialszom
magamból őket: krumplit a földből,
tíz körömmel fizetem meg az árát.*

*színjózan röggelkel becézlek magányra.
távoli, falra hányt borsó, kiszuperált
szervi életek vallomásaira gondolok.
gyomor, máj, belek labirintusaiból*

*megjósolható bármelyik magánéleti
rettenet. kiismerhetetlen jogi viszonyainkat
felfüggesztem a legelső imára.*

anyád kacsáját

*anyád kacsáját én eszem
karácsony negyednapján.
fertőtlenít az értelem,
részegre, mért tagadnám?*

*haza, ha jönnél, jól tudom,
lenne pár józan kérdés.
bántó már nem, de angyalom,
hűségem: személyes sértés.*

*imákra kulcsolt két kezdet,
kacsa, hogy lesz folytatás.
elhúztak évek, érkezhetsz
kitartóbb palimadár.*